

ผักชีลาเป็นเครื่องยาที่ใช้เป็นส่วนประกอบในยาไทยแผนโบราณ มีสรรพคุณขับลมในลำไส้ แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ บำรุงธาตุ แก้กระหายน้ำ แก้คลื่นเหียน อาเจียน แก้ตาเจ็บ ถึงแม้ว่าผักชีลาจะมีขายทั่วไปในร้านขายยาสมุนไพรไทย แต่แหล่งทางพฤกษศาสตร์และชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้ผลผักชีลายังไม่ทราบแน่ชัด นอกจากนี้ยังไม่มีการระบุความหมายของชื่อผักชีลาที่ชัดเจน ประกอบกับการมีพืชที่ชื่อผักชีหลายตัวในประเทศไทย เช่น ผักชีลาว ผักชีล้อม และผักชีจีน เพื่อที่จะศึกษาแหล่งพฤกษศาสตร์ของผักชีลาจึงได้ทำการหาข้อมูลจากร้านจำหน่ายเครื่องยาสมุนไพรในเขตกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้าน และจากการทบทวนวรรณกรรม จัดซื้อตัวอย่างลูกผักชีลาจากร้านค้าในเขตกรุงเทพมหานครและทำการประเมินคุณภาพของเครื่องยาตามข้อกำหนดใน Thai Herbal Pharmacopoeia และได้มีการศึกษาสารประกอบในน้ำมันระเหยง่ายซึ่งสกัดจากลูกผักชีลา ผลการศึกษาพบว่าปริมาณสิ่งปนปลอม, ความชื้น, ปริมาณเถ้ารวม, เถ้าที่ไม่ละลายในกรดมีค่า 0.07 ± 0.01 , 1.93 ± 0.28 , 7.25 ± 0.40 , 0.003 ± 0.0006 % น้ำหนักแห้ง ขณะที่ปริมาณสารสกัดด้วยเอทานอล, สารสกัดด้วยน้ำ มีค่าเท่ากับ 4.42 ± 0.03 และ 3.28 ± 0.22 % น้ำหนักแห้ง ตามลำดับ การศึกษาทางรังสีเอกซ์พบสารกลุ่ม เทอร์ปีนและฟีนอล จากการศึกษาโดย แก๊สโครมาโตกราฟี พบสารประกอบหลักในลูกผักชีลา คือ linalool, camphor, gamma-terpinene และ alpha-pinene ในด้านการศึกษาทางพันธุกรรมของตัวอย่าง เมื่อเปรียบเทียบกับลำดับนิวคลีโอไทด์ของ *Coriandrum sativum* L. จาก GenBank พบความเหมือนของลำดับนิวคลีโอไทด์ในช่วง ITS1 และ ITS2 (> 95 %) การประมวลผลรวบยอดจากการศึกษาทางเคมีร่วมกับการสัมภาษณ์และทบทวนวรรณกรรมพบว่าแหล่งทางพฤกษศาสตร์ของผักชีลาตรงกับพืชที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Coriandrum sativum* L.

Phak-Chee-La (ผักชีลา) is a crude drug commonly used in Thai traditional herbal remedies. Fruits of “Phak-Chee-La” are used as antifatulence, mineral supplement, thirst quencher, anti-nausea/vomiting and treatment of sore eyes. Despite its availability in Thai herbal drugstores, the botanical identity and the official scientific name of Phak-Chee-La is still unclear. There is also no obvious definition of the name “Phak-Chee-La” and there are several plants called “Phak-Chee”(ผักชี) in Thailand such as Phak-Chee-laos (ผักชีลาว), Phak-Chee-loom (ผักชีล้อม) and Phak-Chee-jeen (ผักชีจีน). To reveal its botanical origin, the crude drug was traced back from herbal dispensaries in Bangkok to its natural habitats in combination with information gathered from interviews with traditional healers and the data from intensive literature reviews. Fruits of “Phak-Chee-La” were purchased from several herbal dispensaries in Bangkok and Chiang Mai. Evaluation of crude drugs was conducted according to Thai Herbal Pharmacopoeia guidelines as well as the determination of the content of essential oils from “Phak-Chee-La” fruits. According to the studies, the content of foreign matter, moisture content, total ash and acid insoluble ash were determined to be 0.07 ± 0.01 , 1.93 ± 0.28 , 7.25 ± 0.40 and 0.003 ± 0.0006 % dry weight whereas the ethanol-soluble extract and water-soluble extract were determined to be 4.42 ± 0.03 , 3.28 ± 0.22 % dry weight, respectively. A thin-layer chromatography study indicated the presence of terpenes and phenolic compounds. According to a gas chromatography study, the major components from the fruits of Phak-Chee-La were linalool, camphor, gamma-terpinene and alpha-pinene. The genetic study of all samples showed the identical nucleotide sequences from ITS1 and ITS2 region (> 95 % homology) compared to those of *Coriandrum sativum* L. from GenBank. The overall chemistry study in combination of the interviews and literature reviews supported the botanical origin of crude drug “Phak-Chee-La” to be *C. sativum* L.